

УДК 316.6 (043.3)

Максим О.В.

ДЕФОРМАЦІЯ ЦІННИСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ІНТЕРНЕТ – ЗАЛЕЖНИХ ПІДЛІТКІВ

Максим О.В. Деформація ціннісних орієнтацій інтернет-залежних підлітків. У статті представлений аналіз проблеми інтернет- залежності серед підлітків. Розкрито психологічні основи понять «інтернет-залежності». Визначено основні психологічні причини виникнення інтернет – залежності та її прояви в особистості підлітка. Інтернет-залежність негативно діє на всі сфери життя людини, призводячи до появи особистісних деформацій та дизгармонізації особистості. Адикція руйнує стосунки людини із соціумом, спричиняє її повне заглиблення у віртуальну реальність, а як наслідок – змінюються риси характеру людини, емоційновольова сфера, втрачається здатність до самоконтролю, з'являється емоційна нестабільність, дратівливість, неадекватна поведінка тощо. У статті аналізуються зміни та особистісні деформації, що виникають під впливом інтернет-адикції. Особлива увага приділяється дослідженню ціннісних орієнтацій сучасних підлітків та впливу на неї інтернет-залежності.

Ключові слова: *інтернет-залежність, адикція, девіантні підлітки, деформація, цінності, ціннісні орієнтації*

Інтернет-залежність вважається однією з основних проблем сучасного суспільства. Найбільше підпадають під її вплив підлітки та молодь, для яких мережа Інтернет є джерелом для самовизначення й самоствердження, а обізнаність у новітніх інтернет-технологіях – можливістю підкреслити власну значущість у колі однолітків. Сьогодні молода людина, якщо вона не має доступу до Інтернету, не відвідує соціальні мережі та не грає в комп'ютерні ігри, може бути виключена з молодіжної групи, оскільки саме така діяльність вважається у ній предметом обговорення. Зважаючи на це, перебування в мережі Інтернет

та здійснення там певних видів діяльності часто стає в підлітковому середовищі критерієм оцінки особистості, спонукає молодих людей до захоплення інтернет-діяльністю та може призвести до виникнення адикції – патологічного потягу до чогось, що збільшує ризик розвитку психічних захворювань та пов'язане з особистими або соціальними проблемами. Особливо помітний вплив інтернет-залежності на ціннісні орієнтації молоді, що зумовлено появою особистісних деформацій. При цьому на передній план виступає спрямованість на занурення у віртуальну реальність, тоді як стосунки з близькими людьми, орієнтація на професійний ріст, навчання тощо стають для особистості другорядними, а з розвитком адикції – взагалі неважливими.

Мета статті – проаналізувати особливості формування ціннісних орієнтацій інтернет-залежних підлітків, визначити їх специфіку.

Методологічну основу дослідження склали наукові праці щодо небезпеки зловживання інтернет-мережею (О.М. Арестова, К.В. Боярова, О.Є. Войскунський, А.Є. Жичкіна, М.С. Іванов, Н.В. Чудова, К.С. Янг); особливостей формування та прояву інтернет-залежності (А. Голдберг, Д. Грінфілд, Дж. Сулер, Р. Девіс, М. Орзак, А. Анциборов, В. Астаф'єв, В. Булова, Л. Пережогін); наслідків інтернет-залежності для особистості (Т. Карабін, О. Петрунько, В. Посохова, А. Церковний) та ін

Виклад основного матеріалу. Зі стримким ростом популярності Інтернету та віртуального життя людина поступово занурюється у віртуальний світ. Зрозуміло, що підлітковий вік є найбільш чутливим періодом щодо формування інтернет-залежної поведінки.

Термін "залежність" (addiction) був запозичений з лексики психіатрів для полегшення ідентифікації проблеми Інтернету шляхом асоціації її з характерними соціальними і

психологічними проблемами. Проблема залежності від Інтернету, комп'ютера, гаджетів розглядається сьогодні психологами та педагогами як одна форм девіантної та адиктивної поведінки. Фахівці стурбовані потоком фактів, де підлітки стають «героями» сцен насильства, розправи з однокласниками, які потім самі викладають їх до мережі. З девіантною поведінкою співвідносять інтернет-залежність у зв'язку з проявом зниження вольового контролю та контролю за емоціями, а зв'язок з аддикціями виражається в прагненні йти від реальних проблем і труднощів, в даному випадку - в віртуальну реальність (А.С. Войскунский, 2000; Б . Сегал, 2001; В.Н. Ярошевич, 2003).

У віртуальному світі людина з легкістю реалізує базові потреби в спілкуванні, визнання, прийняття, повазі, самореалізації. Він не обтяжує себе, вибудовуючи відносини з іншими людьми. Неугодні йому користувачі ігноруються, заносяться в «чорні списки», а їх місце стрімко займають інші [3].

Ознаками інтернет-залежності є:

1. Неконтрольований час, проведений в мережі.
2. Втрата інтересу до інших видів дозвілля.
3. Неможливість припинити використовувати інтернет.
4. Відсторонення від друзів і близьких, втрата контактів з людьми в «онлайн».
5. Постійне оновлення сторінок в соціальних мережах, часта перевірка пошти, акаунтів на різних форумах і блогах.
6. Нехтування службовими обов'язками, навчанням, домашніми справами, зустрічами і домовленостями під час інтернет-серфінгу.
7. Безцільне блукання по веб-сайтам.

Когнітивно-біхевіоральна модель Інтернет-залежності (у термінології авторів «патологічного використання Інтернету»),

розроблена Р. Девісом [8], підкреслює значення дисфункційних настановлень особистості, як основного джерела патологічної поведінки – тобто, когнітивні симптоми ПВІ можуть часто передувати й бути причиною афективних або поведінкових симптомів. У цій концепції розмежовуються поняття необхідних, достатніх і сприятливих чинників виникнення симптомів. Необхідний чинник – це етіологічний фактор, що уже повинен існувати або з'явитися перед виникненням симптомів. Достатній чинник – етіологічний фактор, чиє існування або виникнення гарантує виникнення симптомів. Сприятливий – етіологічний фактор, що збільшує ймовірність виникнення симптомів, але не є ні необхідним, ні достатнім для їхньої появи. Психопатологія (депресія, соціальна тривожність) є периферійним необхідним фактором виникнення симптомів ПВІ. Тобто психопатологія повинна бути або повинна виникнути до появи симптомів ПВІ. Зауважимо однак, що основна психопатологія сама по собі не приводить до виникнення симптомів ПВІ, але є важливим елементом у його етіології. Р. Девіс розглядає дисфункційні настановлення як центральну й достатню причину виникнення ПВІ. Ці настановлення – достатні фактори виникнення ПВІ. Дисфункційні настановлення можна розмежувати на два підтипи: настановлення щодо себе й щодо світу. До настановлень щодо себе належать: «Я хороший лише в Інтернеті», «Я нічого не вартую в реальному світі, але в Інтернеті я є важливим» й «Поза Інтернетом я невдаха». Для таких осіб характерна невпевненість у собі, низьке самокерівництво, негативна самооцінка, негативний погляд на себе самого. В цьому випадку Інтернет використовують для отримання позитивних реакцій від інших безпечним способом. Наставлення щодо світу містять узагальнення окремих подій до загального рівня: «Інтернет – єдине місце, де мене поважають», «Ніхто не любить мене поза Інтернетом»,

«Інтернет – мій єдиний друг» або «Поза Інтернетом люди думають про мене погано». Ці настановлення підсилюють залежність особи від Інтернету й автоматично виникають щоразу, коли з'являється подразник, пов'язаний з Інтернетом. Тому відразу ж після входу особи, наприклад, у чат, у неї виникають автоматичні думки, пов'язані з подібними переконаннями. Р. Девіс диференціює специфічну та генералізовану Інтернетзалежність. Специфічна Інтернетзалежність (Pathological Computer Use, CyberDisorders) – це зловживання окремими можливостями Інтернету. А саме – онлайн аукціони, порнографія, біржі, магазини й ін. Специфічна Інтернетзалежність є результатом раніше існуючої в особи залежності, що стає пов'язаною з мережною активністю. Сюди можна віднести «електронне бродяжництво», залежність від віртуальних азартних ігор, аукціонів, бірж, електронних покупок, порнографії. Генералізована Інтернетзалежність – патологічне використання комп'ютера для залучення у соціальну взаємодію, або так-звана залежність від кібер-стосунків. Генералізована Інтернетзалежність передбачає залучення в комунікаційні ресурси Інтернету – чати, форуми, блоги, соціальні мережі та використання спеціальних програм-комунікатрів – gtalk, ICQ, MSN та ін. На підставі аналізу досліджень Інтернетзалежності ми розробили трирівневу модель чинників Інтернетзалежності, у якій дані чинники розглядаються на трьох рівнях: рівень базових передумов – обставини, які є сприятливими для виникнення Інтернетзалежності; рівень необхідних умов – фактори, які повинні бути для виникнення Інтернетзалежності; рівень достатньої умови – фактор, що є результируючим двох попередніх рівнів та є основою виникнення Інтернетзалежності. У цій моделі до базових передумов свідносяться характеристики соціальної ситуації – збільшення дистанційованості між людьми, інформатизація суспільства (К.

Янґ); характеристики віртуального середовища – анонімність, фізична непередставленість, відсутність просторових обмежень, необмежена можливість встановлення контактів, нерегламентованість поведінки (А. Мінаков, А. Котляров). Ці характеристики сприяють тому, що у Інтернет-середовищі виникає можливість реалізації Я-ідеального або ж витіснених потреб. В уявленнях про віртуальних співрозмовників переважають механізми стереотипізації, проєкції та ідеалізації (Дж. Сулер, В. Бурова, А. Жичкіна, І. Шевченко). Характеристики взаємодії із комп'ютером, як об'єктом залежності – взаємодія людини з комп'ютером має діалоговий і мовний характер. Комп'ютер виконує роль партнера, наслідком чого є його персоніфікація (Ю. Бабаєва) чи антропоморфізація (Дж. Сулер) та формування «суб'єкт-суб'єктних» стосунків із комп'ютером. До рівня необхідних умов належать психологічні особливості Інтернетадиктів – інтровертованість, переважання осіб із шизоїдною акцентуацією. Соціально-психологічна сфера Інтернет-залежних характеризується соціальною фрустрованістю (В. Астафєв), несміливістю у соціальних контактах (Е. Губенко, А. Єгорова, Н. Кузнєцова), схильністю частіше обирати агресивну тактику у спілкуванні (В. Посохова). Такі особи мають високу, домінуючу потребу в близькому спілкуванні, «по душах» (А. Єгорова, Н. Кузнєцова). Також їм притаманний високий рівень абстрактного мислення, індивідуалізм, готовність задовольнятися опосередкованими контактами з іншими, вони не схильні до конформізму (М. Гріффітс, Дж. Сулер). До рівня достатньої умови належать: дисфункційні настановлення щодо Інтернету – настановлення щодо власного Я та зовнішнього світу у контексті Інтернет-активності. Приклади настановлень про власне Я: «Я хороший тільки в Інтернеті», «Я нічого не вартую в реальному світі, але в Інтернеті я важливий». Приклади настановлень про зовнішній

світ: «Інтернет – єдине місце, де мене поважають», «Поза Інтернетом люди думають про мене погано».

На думку О.Є. Войскунського, причина виникнення інтернет-залежності в підлітків полягає в наступному: прагнення індивіда домінувати в особистих відносинах, суспільному житті та організаційній ієрархії постійно наштовхується на невдачі, а це, у свою чергу, спонукає деяких молодих людей із високорозвиненими інтелектуальними здібностями і недостатньо розвиненим соціальним інтелектом зробити цілком раціональний, на їх погляд, вибір сфери самореалізації, якою є мережа Інтернет [3], де особистість може самоствердитися, реалізувати свої приховані бажання та фрустральні потреби. Для підлітків інтимне спілкування та спілкування з однолітками є найважливішими чинниками розвитку. Якщо ж вона не може задовольнити їх у реальному житті, то це їй легко вдається в соціальних мережах, адже тут не лише можна знайти співрозмовника, а й презентувати свій віртуальний образ. Проте згадані віртуальні контакти є поверхневими, а образ, який презентується особистістю в мережі, часто далекий від реальності, адже людина демонструє не справжні свої якості, а ті, які б хотіла мати, чи ті, які вважає соціально бажаними. Наприклад, молода людина, якій притаманні тривожність та низька самооцінка, у віртуальному світі може демонструвати розкутість та впевненість у собі. Таким чином, Інтернет із його віртуальним світом приваблює людину, адже тут вона почувається реалізованою, популярною та привабливою. Із метою визначення особистісних якостей інтернет-залежних осіб підліткового віку доречними будуть дані, отримані Т. М. Вакуліч. Зокрема науковець виокремила такі основні типи поведінки підлітків у мережі Інтернет: □ obsесивно-пошуковий (безпредметний пошук нової інформації, пошук без прагнення отримати результат); □ компенсаторний (компенсація потреби у

спілкуванні); □ емоційно-залежний (перебування в мережі Інтернет з метою підтримки бажаного рівня психічної активності та регулювання емоційного стану); □ комунікативний (урізноманітнення спілкування як необхідна умова прискорення реальної комунікації); □ кіберсексуальний (пошуком в Інтернеті інформації, що стосується питань сексу).

Високий рівень інтернет-залежності у підлітковому віці корелює з такими індивідуально-психологічними особливостями, як: занижена самооцінка; суб'єктивне відчуття самотності; наявність симптомокомплексу алекситимії, депресивного стану; схильність до зловживання психоактивними речовинами; зниження організаторських та комунікативних здібностей; вираженість акцентуацій характеру (переважно – гіпертимна, шизоїдна, нестійка), а також поява соціальної дезадаптації. Мікросоціальні чинники високого рівня інтернет-залежності пов'язані з порушеннями міжособистісної взаємодії з батьками, вчителями, однолітками. Стимулами, що провокують занурення підлітків у світ віртуальних подій, є: неможливість задоволення основних потреб молодого людини у визнанні, повазі, любові з боку близьких людей; заборона бажаного, перешкоди на шляху досягнення мети; образи, обман; невміння або небажання відповідати за свої слова, дії, вчинки у реальному житті [2]. Тобто, спільними рисами адиктив підліткового віку, які страждають від інтернет-залежності, є емоційна нестабільність, невпевненість у собі та невміння налагоджувати соціальні контакти. Крім того, молоді люди, яким властива інтернет-залежність, нездатні до професійного самовизначення, побудови життєвої перспективи, образу бажаного майбутнього в реальному житті. О.В. Мар'їна наголошує, що частина сучасної молоді замість того, щоб активно включатися в соціальні інститути, створювати сім'ї та орієнтуватися на творчу діяльність, регулярно занурюється у

«віртуальну реальність». Формування інтернет-залежності часто супроводжується явищем депривації, під якою розуміють процес незадоволення індивідом основних життєвих потреб, обмеження, позбавлення людини чогось упродовж тривалого часу. Тобто, в людей, які довго перебувають у віртуальному світі, розвивається психосоціальна депривація, що може призвести не лише до нападів панічного страху та загальної депресії, а й до суїцидальних спроб. Інтернет-залежність є підставою для деструктивного розвитку особистості, що виражається у віддаленні людини від близьких, втраті інтересу до живого спілкування та реальності. При цьому особливо небезпечною є комп'ютерна ігрова залежність [5], що зазвичай виникає в підлітковому віці. Так, особливо популярними сьогодні є онлайн-ігри, що відбуваються в реальному часі та передбачають участь декількох гравців одночасно. Досягаючи успіхів у такій грі, особистість підвищує власну самооцінку, відчуває свою значущість. Така залежність переважно виникає в осіб, які не можуть підвищити цю самооцінку в реальному житті, відчуваючи свою неповноцінність. Д.О. Ростових характеризує студентське середовище як досить агресивне і конкурентне. Саме в ньому проходить основний етап соціалізації і професійного становлення особистості молодшої людини. До речі, елементом означеного процесу є кіберсоціалізація. Оскільки ІКТ-технології сьогодні є провідними засобами навчання, а інформаційні ресурси, представлені в інтернет-просторі, досить часто використовуються в освітніх цілях, молодь автоматично потрапляє в групу підвищеного ризику. Зважаючи на це, в сучасному суспільстві склалася ситуація, коли студентство стає однією з найбільш незахищених від інтернет-залежності соціальних груп, оскільки умови навчання та соціалізації у школі проходять на тлі обов'язкового використання мережі Інтернет як інструменту навчальної

діяльності. Ряд об'єктивних (відсутність у вищій чітко вибудованих індивідуальних освітніх траєкторій, слабка професійна соціалізація в навчальному процесі, відсутність подальшого кар'єрного зростання тощо) та суб'єктивних факторів призводять до формування у молодих людей адиктивної поведінки у віртуальному просторі. Виокремлюють дві групи факторів (чинників), від яких залежить виникнення адиктивних процесів, – зовнішні та внутрішні. До зовнішніх чинників відносять: інформаційну та методичну діяльність щодо регламенту використання мережі Інтернет у навчальному процесі; правові норми, що регулюють інформаційний простір; інформаційну культуру та ІКТкомпетентність педагогів; відсутність контролю за діяльністю підлітків у мережі тощо. До внутрішніх – значну схильність до маргінальної поведінки й адикцій у цілому; несистемний і не завжди позитивний досвід перебування в кіберпросторі; відсутність цінностей і установок щодо ролі Інтернету в житті особистості; суперечливий характер процесу кіберсоціалізації [8]. Отже, кіберсоціалізація може перетворитися на додаткову сферу соціалізації особистості, сприяючи її пристосуванню до життя в соціумі, або навпаки – стати альтернативною сферою прояву соціальної активності, коли особистість обирає перебування в мережі, шкодячи при цьому відносинам у реальному житті. У цьому випадку Інтернет сприймається особистістю як безпечне середовище, в якому вона почувається вільно і невимушено, реалізує свої бажання, тоді як реальний світ – як середовище вороже. Дані, отримані О.А. Поповою, підтверджують: чим вищий у підлітків ступінь інтернет-залежності, тим вищими є емоційна нестабільність, моральна ненормативність, тривожність, імпульсивність, підозрілість, соціальна тривога і непристосованість, недовіра до оточуючих, втрата надії, порушення в комунікативній сфері, соціальна неповноцінність, а також суїцидальний ризик. Крім

того, молоді люди із інтернет-залежністю мають значні проблеми в комунікативній сфері: вони «закриті» і відсторонені від інших, конфліктні, живуть лише власними переживаннями, схильні до суперечок, агресії та девіантної поведінки, у них завищена самооцінка і повна відсутність критичності. Крім того, вони страждають від відсутності підтримки оточуючих і нестачі людського спілкування, що, у свою чергу, викликає у них почуття безпорадності та безвиході [7]. Такій людині зазвичай важко адаптуватися в соціальній групі, членом якої вона є, самореалізуватися, проявити індивідуальність

Особливо помітний вплив інтернет-залежності на ціннісні орієнтації підлітків, що зумовлено появою особистісних деформацій. При цьому на передній план виступає спрямованість на занурення у віртуальну реальність, тоді як стосунки з близькими людьми, орієнтація на професійний ріст, навчання тощо стають для особистості другорядними, а з розвитком адикції – взагалі неважливими.

Ціннісні орієнтації це відображення в свідомості людини цінностей, визнаних їм як стратегічних життєвих цілей і загальних мировоззренческих орієнтирів. Ціннісні орієнтації тісно пов'язані з багатьма психологічними категоріями особистості, зумовлюють її спрямованість і визначають позицію людини по відношенню до тих чи інших явищ дійсності. Також вони відіграють головну роль в регуляції соціальної поведінки, включаючи дис-позиції особистості, її установки, інтереси, мотиви, потяги.

З метою вивчення ціннісних орієнтацій у інтернет-залежних підлітків, було проведено дослідження, в якому взяли участь 66 підлітків (36 хлопчиків і 17 дівчат). Для виявлення інтернет-залежності використовувався «Тест на Інтернет» (автор -К. Янг, переклад і адаптація -В.А. Лоскутовской). Ціннісні орієнтації діагностували за допомогою методик: «Ціннісні орієнтації»,

розробленої М. Рокічем, адаптованої Д.А. Леонтьєвим; «ЦОЛ» (ціннісні орієнтації особистості) Г.Е. Леевіка; «Морфологічний тест життєвих цінностей» В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушина.

Дослідження показало, що у підлітків з інтернет - залежністю спостерігається спотворення в структурі і змісті смисложиттєвих орієнтацій. Для них характерна менша зв'язність світоглядних структур, їх мозаїчність, низька свідомість життя, викривлення і недостатня сформованість ієрархії цінностей.

В ході дослідження було виявлено, що інтернет-залежні підлітки характеризуються гедоністичної установкою, що відноситься до сьогоденного дня, будучи при цьому розчарованими в результативності минулого періоду життя.

Результати за шкалою «Результативність життя» говорять нам про те, що для цих підлітків оцінка минулого виявляється гнітючою, вони не вважають минулий період життя осмисленим, результативним, не бачать своєї самореалізації. Співвідношення показників шкал «Локус контролю-життя» і «Локус контролю-Я» говорить про те, що Інтернет-залежні підлітки не впевнені у власних силах і можливості контролювати своє життя, але в той же час у них є переконання в тому, що людина може повністю впливати на всі події у своєму житті.

Отримані дані дозволяють говорити про те, що інтернет-залежні підлітки характеризуються як люди, що живуть сьогоденним або вчорашнім днем, при цьому у них спостерігаються ознаки незадоволеності своїм життям як в сьогоденні, так і в прожитого частини життя. Характерно спостерігається протиріччя між уявленням про себе, як про сильну особистість, яка має достатню свободу вибору, щоб побудувати своє життя відповідно до своїх цілей і уявленнями про його сенс, упевненістю в тому, що всі дії обов'язково призводять до стовідсоткового успіху і, одночасно, відсутністю

реальних планів в досягненні цілей і відповідальності за свої дії (локус контролю «Я»), переконаністю в тому, що життя людини не підвладна свідомому контролю, що свобода вибору ілюзорна і безглуздо що-небудь загадувати на майбутнє, все залежить від долі (локус контролю «Життя»). За методикою «Ціннісні орієнтації» М. Рокича значущі відмінності виявлені за цінністю любов, яка важливіше для Інтернет-залежних підлітків.

Найбільш значущі термінальні цінності в групі І-3: 1. Щасливе сімейне життя; 2. Наявність друзів; 3. Любов; 4. Здоров'я; 5. Розвиток. У контрольній групі: 1. Наявність друзів; 2. Здоров'я; 3. Щаслива сімейне життя; 4. Любов; 5. Розвиток. Слід зазначити явне протиріччя між прагненням до щасливого сімейного життя і любові і порівняно нижчу цінність друзів. Дане протиріччя обумовлює недостатню увагу до розвитку соціальних навичок, що в подальшому ускладнює і створення, розвиток гармонійних сімейних стосунків.

У свою чергу висока цінність сімейних відносин може бути пов'язана з їх незадоволеністю своєю сім'єю.

У них є явне протиріччя між уявленнями про себе, як про сильну особистість, яка здатна домогтися в усьому абсолютного успіху і делегуванням відповідальності за свої досягнення, а також насиченість життя зовнішнім факторам.

Для підлітків з інтернет-залежністю домінуючими цінностями є: впевненість в собі, свобода, суспільне визнання, любов, наявність хороших і вірних друзів, життєва мудрість. Вибір такої цінності як впевненість в собі (внутрішня гармонія, свобода від внутрішніх протиріч сумнівів) дає підлітку впевненість в собі, сприяє самореалізації підлітка. Вибір такої цінності як свобода (самостійність, незалежність у судженнях і вчинках), свідчить про те, що підліток прагне до незалежності, звільнення від опіки дорослих, можливість робити все так, як завгодно їм, при цьому

підлітки не хочуть бути дорослими, адже проступки дітей кримінально непокараність. Більш того, у підлітків експериментальної групи потреба соціального престижу втрачає свою спрямованість, переростаючи в нижчу форму самоствердження, коли індивід задовольняється тим, що стає об'єктом уваги інших людей.

Підлітку властива гіпертрофована потреба в свободі, незалежності: йому вже в 12-13 років нестерпна ситуація, коли він повинен отримувати дозвіл від інших на кожен свій вчинок. Девіанти виділяють таку цінність як суспільне визнання (повага оточуючих) і ставлять її в домінуючий ранг Суспільне визнання - це для підлітка, перш за все самоствердження і повагу у своїй соціальній групі однолітків; влада престиж - це бажання впливати, командувати всіма, підпорядковувати собі оточуючих, бажання не бути такими як всі.

Також протиріччя існує між цінністю щасливого сімейного життя і любові і нижчу цінність друзів, а також відсутність відповідних для реалізації цих цілей інструментальних цінностей. Ціннісні орієнтації підлітків з інтернет-залежністю характеризуються декларативністю і соціальною бажаністю. Чим більше виражені симптоми інтернет-залежності у підлітків, тим нижче у них відчуття наповненості життя і задоволеність від її протікання і самореалізації.

Характерно, що при наявності високої цінності любові і сімейного життя явно недостатньо інструментальних цінностей для їх досягнення - пониження значущості таких інструментальних цінностей, як чесність і освіченість В цілому, по відношенню до ціннісних орієнтацій можна висунути припущення, що дані результати відображають загальне уявлення піддослідних експериментальної групи про соціальні цінності (вихованість, життєрадісність, відповідальність, самоконтроль), носять декларативний характер і є проявом

вираженої потреби в соціальній бажаності, тому що в реальному житті інтернет-залежні підлітки виявляють відсутність декларованих ними властивостей.

Висновок. Інтернет-залежність – актуальна проблема сучасності, що впливає на особистість молодого людини, яка є чутливою до впливу адикції. Інтернет-залежність негативно діє на всі сфери життя людини, призводячи до появи особистісних деформацій та дизгармонізації особистості. Адикція руйнує стосунки людини із соціумом, спричиняє її повне заглиблення у віртуальну

реальність, а як наслідок – змінюються риси характеру людини, емоційновольова сфера, втрачається здатність до самоконтролю, з'являється емоційна нестабільність, дратівливість, неадекватна поведінка тощо.

Список використаних джерел:

1. Алексеенко Н. Н. Психоаналитические аспекты поведения человека в киберпространстве [Электронный ресурс] / Н. Н. Алексеенко. – Режим доступа : <http://banderus2.narod.ru/98517.html>.
2. Вакуліч Т. М. Психологічні чинники запобігання інтернет-залежності підлітків : дис. ...канд. псих. наук / Т. М. Вакуліч. – 2006.
3. Войскунский А. Е. Актуальные проблемы зависимости от Интернета [Электронный ресурс] / А. Е. Войскунский. – Режим доступа : <http://psyfactor.org/lib/addict.htm>.
4. Дрепа М. И. Психологическая профилактика интернет-зависимости у студентов : дис. ...канд. псих. наук / М. И. Дрепа. – Ставрополь, 2010. – 277 с.
5. Марьяна О. В. Профилактика интернет-зависимости молодежи – путь преодоления виртуальных девиаций / О. В. Марьяна // Педагогика: традиции и инновации : материалы Междунар. заоч. науч. конф. (г. Челябинск, октябрь 2011 г.). – Челябинск, 2011. – Т. 1. – С. 17-20.
6. Посохова В. Особливості життєвого планування інтернет-залежної молоді / В. Посохова // Психологічні перспективи. – 2004. – Вип. 6. – С. 150157.
7. Попова О. А. Личностные особенности студентов с разным уровнем интернет-зависимости / О. А. Попова [Электронный ресурс].

– Режим доступа : <http://research-journal.org/featured/psychology/lichnostnye-osobennosti-studentov-sraznym-urovнем-internet-zavisimosti/>.

8. Ростовых Д. А. Интернет-зависимость у современных студентов как социально-педагогическая проблема [Электронный ресурс] / Д. А. Ростовых, А.В. Кабанова. – Режим доступа : <http://vapleshakov.livejournal.com/7056.html>.

9. Соколова И. В. Социальная информатика / И. В. Соколова. – М. : РГСУ, 2008.

10. Турецька Х. Вікові особливості самоставлення осіб, схильних до інтернет - залежності [Електронний ресурс] / Х. Турецька. – Режим доступу : <http://www.social-science.com.ua/>.

11. Якушина Е. В. Подростки в Интернете: специфика информационного воздействия / Е. В. Якушина // Педагогика. – 2001. – № 4. – С. 55-62.,

Spysok vykorystanykh dzherel:

1. Alekseenko N. N. Psikhоanaliticheskie aspekty` povedeniya cheloveka v kiberprostranstve [E`lektronny`j resurs] / N. N. Alekseenko. – Rezhim dostupa : <http://banderus2.narod.ru/98517.html>.

2. Vakuli`ch T. M. Psikhologični` chinniki zapobi`gannya i`nternet-zalezhnosti` pi`dli`tki`v : dis. ...kand. psikh. nauk / T. M. Vakuli`ch. – 2006.

3. Vojskunjij A. E. Aktual`ny`e problemy` zavisimosti ot Interneta [E`lektronny`j resurs] / A. E. Vojskunjij. – Rezhim dostupa : <http://psyfactor.org/lib/addict.htm>.

4. Drepa M. I. Psikhologicheskaya profilaktika internet-zavisimosti u studentov : dis. ...kand. psikh. nauk / M. I. Drepa. – Stavropol`, 2010. – 277 s. 5. Mar`ina O. V. Profilaktika internet-zavisimosti molodezhi – put` preodoleniya virtual`ny`kh deviaczij /

5. Mar`ina O. V. Profilaktika internet-zavisimosti molodezhi – put` preodoleniya virtual`ny`kh deviaczij / O. V. Mar`ina // Pedagogika: tradicii i innovaczii : materialy` Mezhdunar. zaoch. nauch. konf. (g. Chelyabinsk, oktyabr` 2011 g.). – Chelyabinsk, 2011. – T. 1. – S. 17-20.

6. Posokhova V. Osoblivosti` zhittyevogo planuvannya i`nternet-zalezhnoyi molodi` / V. Posokhova // Psikhologični` perspektivi. – 2004. – Vip. 6. – S. 150-157.

7. Popova O. A. Lichnostny`e osobennosti studentov s razny`m urovнем internet-zavisimosti / O. A. Popova [E`lektronny`j resurs]. – Rezhim dostupa : <http://research-journal.org/featured/psychology/lichnostnye-osobennosti-studentov-sraznym-urovнем-internet-zavisimosti/>.

9. Sokolova I. V. Soczial'naya informatika / I. V. Sokolova. – M. : RGSU, 2008.

10. Turecz`ka Kh. Vi`kovi` osoblivosti` samostavleniya osi`b, skhil`nikh do i`nternet - zalezhnosti` [Elektronnij resurs] / Kh. Turecz`ka. – Rezhim dostupu : <http://www.social-science.com.ua/>.

11. Yakushina E. V. Podrostki v Internete: speczifika informacziionogo vozdejstviya / E. V. Yakushina // Pedagogika. – 2001. – # 4. – S. 55-62.,

Maksym, O.V. Deformation of value orientations of Internet-dependent adolescents. *The article analyses the problem of Internet addiction among adolescents. The psychological foundations of the "Internet addiction" concepts are revealed. The main psychological causes of Internet addiction and its manifestations at adolescents are identified. Internet addiction influences negatively on all spheres of human life, leading to the emergence of personal deformities and disharmony. Addiction destroys an individual's relations with society, causes his/her complete immersion into the virtual reality, and, as a consequence, changes adolescents' personal traits, their emotional-volitional sphere; adolescents loss the ability to self-control, show emotional instability, irritability. The article analyzes the changes and personal deformities that occur under the influence of Internet addiction. Particular attention is paid to the study of the value orientations of modern adolescents and Internet addiction impact on them.*

Key words: Internet addiction, addiction, deviant adolescents, deformity, values, value orientations.

Відомості про автора

Максим Ольга Василівна, науковий співробітник лабораторії психології соціально дезадаптованих неповнолітніх Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна

Maksym, Olha V., researcher, lab. of psychology of maladjusted adolescents, G.Kostiuk Institute of Psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

E-mail: maksiola@gmail.com